

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 20 mars 1923 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tecknande av aktier i ett för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens banks rörelse bildat bankaktiebolag, jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 16 mars 1923 dagtecknad proposition (nr 136), vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att *dels* å riksstaten för budgetåret 1923—1924 under utgifter för kapitalökning och rubriken »statens aktier» anvisa ett anslag, att utgå av lånemedel, av 15,000,000 kronor, att efter Kungl. Maj:ts beprövande användas för aktieteckning i ett för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens banks rörelse bildat bankaktiebolag, *dels ock* vid bifall härtill höja den i statsverkspropositionen upptagna inkomstiteln »fast upplåning» med 11,000,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I anledning av förevarande proposition hava inom riksdagen väckts följande motioner, vilka hänvisats till utskottet för förberedande behandling, nämligen inom första kammaren, nr 174, av herr M. Fehr m. fl., och nr 175, av herr K. J. Gustafsson m. fl. samt inom andra kammaren, nr 238, av herr E. Röing, nr 239, av herr E. Bengtsson i Kullen, nr 240, av herr A. Törnkvist, nr 241, av herr K. Kilbom m. fl. och nr 242, av herr D. Norman.

I den av herr *Fehr* m. fl. väckta motionen har yrkats att riksdagen med avslag å ifrågavarande proposition ville bemyndiga Kungl. Maj:t att enligt i motionen angivna grunder ställa ett belopp av 15 miljoner kronor till förfogande för Aktiebolaget kreditkassan av år 1922 och eller annat för ändamålet lämpligt organ.

I den av herr *Gustafsson* m. fl. väckta motionen har hemställts att riksdagen ville, *dels* å riksstaten för 1923—1924 under utgifter för kapitalökning anvisa ett anslag, att utgå av lånemedel, av 15,000,000 kronor, att efter Kungl. Maj:ts beprövande användas för teckning av förlagsbevis i ett för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens banks rörelse bildat bankaktiebolag, *dels ock* vid bifall härtill höja den i statsverkspropositionen upptagna inkomstiteln »fast upplåning» med 11,000,000 kronor.

Herr *Röings* motion är likalydande med ovan omförmälda av herr *Fehr* m. fl. väckta motionen och herr *Bengtssons* i Kullen motion är av samma lydelse som den av herr *Gustafsson* m. fl. väckta motionen.

Herr *Törnkvist* har i sin motion hemställt att riksdagen måtte såsom villkor för sin medverkan i en eller annan form till stödjande av aktiebolaget Svenska lantmännens bank föreskriva, att en rättslig undersökning, enligt vad i motionen föreslagits, skall verkställas angående de förhållanden, som fört till bankföretagets insolvens.

I den av herr *Kilbom* m. fl. väckta motionen har hemställts

- 1) att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 136;
- 2) att riksdagen, med auleddning av samma proposition och med hänsyn till vad som under senare tid förekommit på det enskilda bankväsendets område, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, det Kungl. Maj:t snarast möjligt må tillsätta en särskild kommission, med uppdrag att, under full offentlighet, verkställa en ingående granskning i varje särskilt fall av orsakerna till de inträffade bankkrascherna, samt ävenledes med uppdrag att framlägga förslag till de åtgärder mot alla ansvariga till vilka resultatet av utredningen kan giva anledning enligt gällande lag, samt

- 3) att framkomma med förslag till de ändringar i bankinspektionens organisation och reglemente vilka kunna anses nödiga för åstadkommande av en fullt effektiv kontroll över vårt lands enskilda bankföretag och dess skötsel.

Herr *Norman* har slutligen i den av honom väckta motionen hemställt, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 136 ville besluta *dels* att å riksstaten för budgetåret 1923—1924 under utgifter för kapitalökning anvisa ett anslag att utgå av lånemedel av 15 miljoner kronor att efter verkställd grundlig undersökning av aktiebolaget Svenska lantmännens banks affärsställning efter Kungl. Maj:ts beprövande användas till tecknande av förlagsbevis i bankaktiebolag som på i propositionen angivna grunder bildas för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens bank; eller ock, om ett sådant på i motionen angivna skäl

ej kan komma till stånd ställas till förfogande vid eventuell avveckling av nämnda bank i syfte att därvid skydda bankens insättare mot förluster; *dels ock* att höja den i statsverkspropositionen upptagna inkomsttiteln »fast upplåning» med 11 miljoner kronor.

I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för sina framställningar får utskottet hänvisa till motionerna.

Av den i ärendet förebragta utredningen liksom av de ingående uppgifter, som utskottet under hand erhållit angående aktiebolaget Svenska lantmännens banks ställning, har utskottet blivit övertygat om nödvändigheten av att staten till förhindrande av svåra ekonomiska förluster för stora grupper medborgare och därav följande allvarliga rubbningar inom vår jordbruksnäring, måste träda hjälpande och stödjande emellan. Då det alltså nu gäller att finna den lämpligaste formen för det bistånd, som av staten bör lämnas, kunna givetvis olika vägar tänkas och skiljaktiga förslag i sådant hänseende hava också i de i ämnet väckta motionerna framställts. Utskottet har provat de sålunda föreliggande förslagen till lösning av frågan med all den grundlighet som med hänsyn till den knappt tillmätta tiden varit för utskottet möjlig och har därvid kommit till det resultat att, så vitt utskottet kunnat finna, Kungl. Maj:ts förslag är det som på det mest effektiva sättet bidrager till det ändamål man vill vinna — allmänhetens lugnande och insättarnas skyddande i största möjliga utsträckning. Då utskottet således anser sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, sker detta emellertid under den uttryckliga förutsättningen, att den aktieteckning i ett bankföretag, som staten på grund av i detta fall föreliggande alldeles särskilda omständigheter nu anser sig böra företaga, icke får anses innebära ett ställningstagande till den omstridda frågan om statens drivande av affärsbanksverksamhet. I anslutning till denna ståndpunkt vill utskottet också såsom sin åsikt uttala att den nya bankens arbete i första hand bör inriktas på en avveckling av den äldre bankens verksamhet så fort lämpligen kan ske; och vill utskottet framhålla angelägenheten av att från Kungl. Maj:ts sida övervakas att så blir fallet och att därvid så enkla och billiga organisatoriska former som möjligt komma till användning.

Slutligen vill utskottet ej underlåta framhålla att ett statsingripande i förevarande fall under inga omständigheter får anses innebära ett erkännande av statens skyldighet att i allmänhet garantera insättarnas medel.

Av vad utskottet sålunda anfört följer, att utskottet icke kan biträda de i ämnet väckta motionerna, i vad de avse statsåtgärder i annan

*Utskottets
yttrande.*

form än Kungl. Maj:t föreslagit. Ej heller har utskottet funnit skäl tillstyrka herr Kilboms i hans ovanberörda motion framställda yrkanden. Beträffande herr Törnkvists yrkande om en rättslig undersökning i förevarande sak skänker utskottet detsamma sin anslutning. Även om utskottet ej finner nödigt uppställa förberörda krav såsom villkor för statens medverkan till bankföretagets stödjande, vill dock utskottet uttala sin bestämda förväntan, att en undersökning av den natur motionären föreslagit varder av Kungl. Maj:t ofördröjligen företagen.

Beträffande Kungl. Maj:ts förslag om höjning av titeln »fast upplåning» kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande.

Utskottet får sålunda hemställa,

a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition och med avslag å herrar Fehrs m. fl., Karl Gustafssons m. fl., Röings, Bengtssons i Kullen, Normans och Kilboms m. fl. i ämnet väckta motioner, den sistnämnda motionen i vad den avser avslag å Kungl. Maj:ts proposition, må å riksstaten för budgetåret 1923—1924 under utgifter för kapitalökning och rubriken »statens aktier» anvisa ett anslag, att utgå av lånemedel, av 15,000,000 kronor, att efter Kungl. Maj:ts beprövande användas för aktieteckning i ett för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens banks rörelse bildat bankaktiebolag;

b) att herr Törnkvists ovanberörda motion må anses besvarad genom vad utskottet här ovan anfört;

c) att herr Kilboms m. fl. motion i vad den under mom. a) ej besvarats, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 mars 1923.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *A. C. Lindblad*, *J. Nilsson* i Skottlandshus, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *O. U. B. Olsson*, *J. L. Widell*, *C. G. Ekman*, *O. Bergqvist*, *E. A. Hallin*, *P. A. Bergström*, *F. O. Strutz* och *C. Johansson* i Hälsingborg samt

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén*, *J. Jönsson* i Revinge, *O. H:son Waldén*, *P. Nilsson* i Bonarp, *C. R. Jansson* i Falun, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *S. Bengtsson* i Norup, *J. D. Norman*, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *A. Å. Törnkvist* i Karlskrona och *P. M. Olsson* i Blädinge.

Reservationer:

av herr *S. H. Kvarnzelius* mot utskottets motivering i vad densamma avser den av herr Törnkvist i Karlskrona i ämnet väckta motionen;

av herrar *J. Nilsson* i Skottlandshus, *J. L. Widell*, *O. Bergqvist* och *E. A. Hallin*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka de av herrar Karl Gustafsson m. fl. och Bengtsson i Kullen väckta motionerna samt avstyrka såväl övriga i ärendet väckta motioner som den kungl. propositionen;

av herrar *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *F. O. Strutz*, *P. Nilsson* i Bonarp, *S. Bengtsson* i Norup och *P. M. Olsson* i Blädinge, vilka anført följande:

Då vi anse nödvändigt, att i motiveringen till utskottets hemställan tydligare, än som skett, utsäges, att den nya banken under inga omständigheter får bliva en statsbank, yrka vi, att första stycket i motiveringen erhåller följande lydelse:

»Av den i ärendet — — — komma till användning. Så snart den äldre bankens verksamhet avvecklats, skola åtgärder vidtagas för att statens delägarskap i bankbolaget må upphöra, varvid företrädesrätt bör tillerkännas bankens förutvarande enskilda aktieägare att förvärva statens aktier»;

av herr *J. D. Norman*, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka den av honom i ämnet väckta motionen;

av herr *C. G. Ekman*.